

Pr. lect. univ. dr. Adrian COVAN, *Pr. Vasile Vlad, Temeiuri ale gândirii morale. Perspectivă teologică*, Ed. Astra Museum, Sibiu, 2016, 204 p.

Lucrarea Părintelui Vasile Vlad intitulată: „Temeiuri ale gândirii morale. Perspectivă teologică” descrie tematic și sistematic *bazinul* larg al punctelor de credință care compun *aranjamentul* metaforic al doctrinei Bisericii lui Hristos. Astfel, autorul nostru *etalează* dogmele prioritare ale Răsăritului creștin, precum: triadologia, cosmologia, demonologia, antropologia, hristologia și mariologia, pe care le *inspectează* prin optica moralei ortodoxe. Dogmele examinate minuțios sunt prezentate într-o ramificație bogată, constând din 53 de capitole, între care sunt intercalate și câteva *borne* bibliografice care întregesc frumusețea și profunzimea prezentului opuscul.

Orientând viața duhovnicească a creștinului către *piscurile* veșniciei, Părintele Profesor Vasile Vlad arată că scopul moralei creștine nu se materializează în *imediat*-ul pământesc, nici nu constă, în mod exclusiv, din contemplarea realităților cerești, ci se găsește înscrisă în parcursul axiologic existențial al omului. „Ce este viața duhovnicească? – este întrebarea pe care distinsul nostru *dascăl* de Teologie o adresează, încă de la început, cititorului –. Este viața pe care lucrarea Sfintei Treimi o inițiază, o aprinde și o suține în om și pe care libertatea omului o asumă” (p. 9).

Prin argumentarea biblică și patristică aflată la înălțime, autorul ne oferă o imagine actuală a spiritualității și credinței creștine, prezentând un ansamblu vast de valori care compun *mișcarea* omului spre lume și, împreună cu aceasta, spre Dumnezeu. „Lumea ieșită din actul creator al lui Dumnezeu, tinde înspre Ziditorul ei în chipul cel mai firesc ca spre centrul unui cerc care a fost, de fapt, punctul ei de plecare”, argumetează autorul nostru.

O temă mai puțin dezvoltată în gândirea creștină, demonologia, este atent *cumpănită* de Părintele Vasile Vlad. Precucernicia Sa ne oferă un *scurtmetraj* al răului în creație, analizând atent existența răului „într-o lume creată de Dumnezeu, în care binele și frumusețea constituiau concluzia fiecărei zi a Facerii” (p. 107).

Învățătura mariologică întregeste calitatea prezentei scriituri. În sensul acesta, distinsul nostru cărturar o numește pe Născătoarea de Dumnezeu și pururea Fecioara Maria „izvor și model al vieții duhovnicești” (p. 179), menționând că mariologia ortodoxă trebuie orientată, în mod obligatoriu, înspre doctrina hristologică. Mai mult, „mariologia, ca dimensiune

fundamentală a Teologiei morale ortodoxe, este organic integrată în hristologie” (p. 182).

Așa după cum se cuvine, felicităm călduros autorul pentru strădania depusă, rămânând în așteptarea altor mărturii, *in scripto*, despre cum trebuie receptată și trăită Revelația mântuitoare a Bisericii.

Pr. lect. univ. dr. Cosmin PANȚURU, *Pr. dr. Florin Dobrei, Parohia Ortodoxă Română Bobâlna. Istorie și actualitate, Editura Reîntregirea, Alba Iulia / Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva, 2016, 292 p.*

În cadrul Editurii Reîntregirea din Alba Iulia, respectiv la Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei a văzut lumina tiparului, în anul 2016, o lucrare monografică intitulată ***Parohia Ortodoxă Română Bobâlna. Istorie și actualitate.***

Cartea a apărut cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Gurie, Episcopul Devei și al Hunedoarei, prin strădania părintelui conf. dr. Florin Dobrei, profesor de Istoria Bisericii Ortodoxe Române la Departamentul de Teologie Ortodoxă Didactică din Caransebeș și cadru didactic asociat la Facultatea de Litere, Istorie și Teologie din Tinișoara.

Autorul, în „Preliminariile” volumului, indică sursele folosite pe care, așa cum și reiese din conținutul întregii lucrări, le-a utilizat până la epuizare: documente scoase la iveală din Arhivele Statului din Deva, din fondurile Comitatului Hunedoara, ale Prefecturii Județului Hunedoara și ale Protopopiatelor Ortodoxe Geoagiu și Orăștie, la care se adaugă registre matricole parohiale, conscripții parohiale și însemnări de pe cărțile de cult. De asemenea a fost cercetată minuțios Arhiva Parohiei Bobâlna, organizată de unul dintre cei mai destoinici slujitori ai altarului bisericii acesteia: părintele Ioan Sabău.

În capitolul „Crâmpeie din trecutul bisericesc al satului Bobâlna” este evidențiată prezența creștinismului în Transilvania, cunoscut pe aceste meleaguri încă din secolul al II-lea. Chiar dacă izvoarele lipsesc, localitatea fiind atestată documentar în primăvara anului 1636, autorul creionează, prin metoda logico-istorică, dar și analogică, reperele vieții bisericești de aici. Individualizat, secolul al XVIII-lea este cel care și-a pus amprenta asupra „destinului” Ortodoxiei românești, prin îmbrățișarea unirii cu Biserica Romei a unei mici părți a populației românești. Autorul surprinde apoi originea mitropolitului Atanasie Anghel, fiu al acestor locuri, „firava uniație” diluându-se însă apoi cu totul prin predicile Sfinților Cuvioși Mărturisitori Visarion Sarai și Sofronie de la Cioara, ultimul arestat în temnița castelului din Bobâlna la cumpăna anilor 1759-1760. Reînființarea Mitropoliei Ardealului de către Andrei Șaguna, precum și informațiile vaste din secolele XIX-XX sunt folosite pentru a creiona celelalte realități parohiale bobâlnene.

În capitolul al III-lea, intitulat „Ortodoxie și alteritate confesională”, este descrisă parohia unită Bobâlna, în secolele XVIII-XIX localitatea dând numele Protopopiatul greco-catolic omonim. Sunt enumerate numele preoților și ale protopopilor care au activat aici până în prima jumătate a secolului al XX-lea, fiind prezentată jurisdicția acestei unități administrative, prin amintirea parohiilor și a filiilor lor. Interesant de remarcat este subcapitolul „Atmosfera interconfesională în spațiul Bobâlnii”, în care sunt descrise amănunțit crâmpoșele din viața de zi cu zi a credincioșilor care au putut să conviețuiască împreună nu doar prin intermediul cununiilor mixte, ci chiar prin întraajutorarea reciprocă a clericilor de ambele confesiuni, care au săvârșit uneori împreună slujbele bisericești.

Un întreg capitol, al IV-lea, se oprește asupra „Statutului și a apartenenței administrativ-canonice a Parohiei Ortodoxe Bobâlna”, cu o posibilă afiliere (inițială) la protopopiatul Orăștiei (menționat în anul 1643), iar ulterior la protopopiatul Geoagiului (menționat în 1687), structură pe care s-a greșit apoi „archidiaconatul” unit al Bobâlnii. Odată cu reorganizarea Bisericii Ortodoxe ardelenice, potențată de ampla mișcare de renaștere religioasă a călugărului Sofronie de la Cioara de la mijlocul secolului al XVIII-lea, Bobâlna revine în componența unui protopopiat generic al Geoagiului (ce cuprindea satele din depresiunea Geoagiu-Glod și din zonele colinare limitrofe), „tract” denumit însă, în documentele timpului, după scaunul de rezidență al ocupanților acestuia: Protopopiatul Cibului (1766), al Hondolului (1787) și, în cele din urmă, al Geoagiului de Jos (în 1805 și 1847 cu reședința la Hondol). În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, prin divizarea acestui întins protoprezbiteriat, au luat naștere protopopiatele Hondol I (sau Geoagiu I, cu reședința la Hondol) și Hondol II (sau Geoagiu II, cu reședința la Geoagiu), din ultimul făcând parte, cu începere din 1858 și până în 1897, respectiv între anii 1906 și 1950, și parohia Bobâlna. Aceeași parohie s-a aflat apoi în componența protopopiatului reunit al Geoagiului în perioada 1897-1901, respectiv 1906-1950, iar între anii 1901-1906, 1950-1968 și din 1974 și până în prezent în cea a protopopiatului Orăștie, cu o scurtă întrerupere, anume între anii 1968 și 1974, când s-a aflat încadrată în granițele protopopiatului Deva.

Cu multă acrivie științifică este tratat și capitolul al V-lea, în care sunt prezentate, sub forma unor „medalioane”, chipurile clericilor slujitori ai parohiei. Nu sunt lăsate deoparte nici numele persoanelor care au știut să susțină biserica prin donații în natură sau în bani și nici cele ale personalului auxiliar bisericesc.

Învățămintul confesional este descris amănunțit în capitolul al VII-lea. Nu este trecut cu vederea nici patrimoniul ecleziastic al parohiei, atât cel imobil (lăcașurile de cult, casa parohială cu anexele sale, fondul funciar deținut), cât și cel mobil (arhiva și biblioteca parohială, cărți, icoane,

veșminte și vase liturgice, alte obiecte de cult, mobilier etc.). O veche biserică, probabil din lemn, existentă la 1720 și dăruită de tunurile generalului Bukow, a fost înlocuită, „pe vale”, prin anii 1782-1783, de un alt edificiu ecleziastic din bârne, predecesorul actualei biserici „Sfântul Ierarh Nicolae” (fostă unită), alături de care străjuiește actuala biserică „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil”, din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

Ultimul capitol, al IX-lea, este dedicat biografiei celor două personalități ortodoxe bobâlnene emblematice: Sfântul Cuvios Mărturisitor Sofronie de la Cioara (†1776) și părintele mărturisitor Ioan Sabău (1914-2009), pătimitor în temnițele comuniste.

Ceea ce atrage atenția este aparatul critic, care numără 842 de note de subsol, pe o întindere de 292 de pagini, completate printr-o bogată bibliografie, ce cuprinde documente de arhivă, studii și articole, cărți, periodice și link-uri. Pentru o mai bună exemplificare sunt reproduse, la final, hărți și imagini.

Monografia Parohiei Ortodoxe Române Bobâlna completează de altfel, în detaliu, alte volume, studii și articole, pe aceeași temă, ale părintelui profesor Florin Dobrei, referitoare la viața ecleziastică a județului Hunedoara, constituind și un veritabil izvor de date pentru istoriografia românească, în general, și pentru cea bisericească, în special.

Pr. lect. asoc. dr. Marius FLORESCU, *Orthodox Perspectives on Mission, ed. by Petros Vassiliadis, Regnum Edinburgh Centenary Series, volume 17, 2013, 262 p.*

În anul 2010 a fost sărbătorit primul centenar al Conferinței Misionare Mondiale de la Edinburgh – practic, punctul de plecare pentru mișcarea ecumenică modernă – care a avut loc în anul 1910. Doi ani mai târziu, în 2012, la Manila, în Filipine s-a întrunit Conferința mondială pentru misiune și evanghelizare, sub egida Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Acestei conferințe îi aparține sintagma: „Împreună către viață: misiunea și evanghelizarea în ținuturi în schimbare”, propusă pentru studiu, celei de a X-a Adunări generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care s-a ținut la Busan – Coreea de Sud în anul 2013.

În contextul în care în toți acești ani s-a vorbit despre misiune și evanghelizare din perspectivă ecumenică și confesională, Regnum Edinburgh Centenary Series și teologul ortodox Petros Vassiliadis, care predă Misiologia la Facultatea de Teologie din Tesalonic, s-au gândit să reunească într-un volum principalele scrieri teologice care privesc misiunea din punct de vedere ortodox.

Deja, timp de 40 de ani, Consiliul Ecumenic al Bisericilor de la Geneva a încurajat publicarea mai multor lucrări aparținând unor teologi

ortodocși cu privire la misiune, dintre care amintim: *Martyria/Mission. The Witness of the Orthodox Churches Today*, coordonat de părintele Ion Bria (Geneva, 1980), *Și îmi veți fi Mie martori. Povestiri misionare din Bisericile Ortodoxe Răsăritene și Orientale*, coordonat de George Lemopoulos (Katerini, 1993) și *Liturgy after the Liturgy. Mission and Witness from an Orthodox Perspective*, coordonat de părintele Ion Bria (Geneva, 1996).

Volumul de față exprimă, în partea I – *Orthodox Heritage* – specificul misionar al Ortodoxiei, prin preluarea unor texte publicate anterior, sub semnătura unor renumiți teologi, care s-au manifestat în scris, în cadrele mișcării ecumenice, sau în cele ale dialogurilor interconfesionale, explicând ce înseamnă misiunea din punct de vedere ortodox și cum se traduce ea practic în lucrarea Bisericii lui Hristos, pe toate planurile. Dintre aceștia amintim pe: Anastasie Yannoulatos, primatul Bisericii Albaniei, George Florovsky, Ion Bria, Emmanuel Clapsis, Nikos Nissiotis, John Zizioulas, John Mayendorf, Mitropolitul George Kodr al Muntelui Liban, patriarhul Bartolomeu I, catolicosul armean Aram I, dr. Athanasios Papathanasiou și alții.

Partea a II-a – *Orthodox Contributions at Edinburgh 2010* – este divizată în următoarele secțiuni: patru expuneri plenare la Conferința jubiliară de la Edinburg din anul 2010 și alte contribuții ortodoxe aduse la tematica acestei conferințe. Autorii sunt: episcopul Geervaghese Mor Coorilos, mitropolitul Nifon Mihăiță, dr. Antonios Kireopoulos, Anastasia Vassiliadou, Petros Vassiliadis (coordonatorul volumului), preotul Anastasios Elekiah Kihali, și alții.

Cuvântul înainte este semnat de Konrad Raiser, fost secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor (1993-2003, n.n.). Acesta consideră că publicarea volumului va aduce o substanțială contribuție discuțiilor din cadrul mișcării ecumenice, despre misiune și evanghelizare, din partea Ortodoxiei.

De remarcat că, în remarcile introductive, coordonatorul volumului face o expunere exhaustivă asupra teologiei ortodoxe, arătând care sunt caracteristicile fundamentale ale acesteia: Tradiția, baza trinitară, pnevmatologia, eshatologia și dimensiunea cosmică. Mai de parte afirmă că acestea sunt doar câteva aspecte care definesc Ortodoxia, în comparație cu tradiția apuseană. Ar mai fi și alte caracteristici: ascetismul, icoanele, monahismul, dare acestea sunt consecințe teologice ale caracteristicilor analizate mai sus.

Lucrarea prezintă pe coperta întâi icoana Intrării Domnului în Ierusalim, probabil ca o reprezentare simbolică a Bisericii în mers, a propovăduirii neîncetate a Evangheliei, a intrării lui Dumnezeu în cetate și în lume.

RECENZII

Ca români ortodocși ne bucură prezența a doi teologi de marcă ai Bisericii noastre în acest volum: părintele prof. dr. Ion Bria (care a activat la sediul Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Geneva, dar și în țara noastră, ca profesor și care a pus bazele Misiologiei ca materie de studiu în învățământul superior) și Înaltpreasfințitul Mitropolit Nifon al Târgoviștei (un adevărat ambasador al Patriarhiei Române, pe toate meridianele globului). Ultima dată l-am întâlnit pe mitropolitul Nifon la cea de a X-a Adunare generală a C.E.B. de la Busan (Coreea de Nord) și am rămas cucerit de personalitatea și diplomația sa, precum și de bucuria și bunăvoința cu care împărtășea altora din frumusețile Ortodoxiei.

Bibliografia (așezată la finele volumului), bogată în lucrări despre misiune, aduce în actualitate și alți teologi ortodocși români: Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și pr. prof. dr. Ioan Sauca, actualmente secretar general asociat al Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Lista autorilor menționează ce e mai important din activitatea celor care semnează în paginile volumului.

Volumul *Orthodox Perspectives on Mission* este deosebit de util din perspectiva profesorilor de Misiologie și a celor care doresc să se familiarizeze cu frumoasa și bogata misiune a Bisericii lui Hristos, pentru că au la îndemână, dintr-o dată, cele mai importante scrieri teologice în domeniul misiunii, atât ca bază sau teorie, cât și ca aplicabilitate practică.

Este cu siguranță un volum care merită tradus și la noi, pentru că literatura teologică în domeniul misiunii ortodoxe este încă deficitară.